

університету імені Миколи Гоголя; доцент кафедри теорії та методики постановки голосу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: інновації у мистецькій освіті, підготовка вчителів музичного мистецтва, хорових диригентів та вокалістів, комп'ютерне хорове аранжування, діджиталізація мистецької освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

RASTRUBA Tetiana Vitalievna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department

of vocal and choral skills of the Nizhyn Mykola Gogol State University; associate professor of the Department of theory and methodology of voice production at the Ukrainian Mykhailo Dragomanov State University.

Scientific interests: innovations in art education, training of musical art teachers, choral conductors and vocalists, computer choral arrangement, digitalization of art education.

Стаття надійшла до редакції 05.07.2023 р.

УДК 371.15

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-268-273

САРКІСЯН Тетяна Олегівна –

аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6919-534X>

e-mail: tanyataburanska@gmail.com

ПОЗААУДИТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

У статті розглянуто сутність поняття «позааудиторна діяльність» у закладі вищої освіти та особливості його застосування для формування етнопедagogічної культури у майбутніх вчителів-філологів.

Доведено, що позааудиторна діяльність закладу вищої освіти належить до роботи студентів, яка відбувається поза межами навчальних аудиторій і передбачає самостійну роботу з метою поглиблення знань, розвитку навичок і формування компетентностей.

Виокремлено напрямки позааудиторної діяльності, які можуть сприяти формуванню етнопедagogічної культури майбутнього учителя-філолога.

У статті досліджено різновиди позааудиторної діяльності та її вплив на формування етнопедagogічної культури майбутнього філолога. Особлива увага приділена визначенню поняття «позааудиторна діяльність» у етнопедagogічному контексті, а також розкрито мету проведення позааудиторної роботи в даному напрямі.

Доведено, що позааудиторна діяльність формує етнопедagogічну культуру майбутніх учителів-філологів, сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей, дослідницької компетентності та здатності до самостійного навчання, дозволяє студентам отримати практичний досвід роботи з мовою, використовувати інноваційні методики навчання та взаємодії з учнями.

Досліджено та обґрунтовано роль позааудиторної діяльності у формуванні етнопедagogічної культури та професійно-педагогічної комунікативної компетентності. Вона підтримує використання навчально-дослідної та науково-дослідної роботи як ефективних форм позааудиторної діяльності для підготовки майбутніх вчителів-філологів, наголошує на їхньому значенні для розвитку ключових навичок і компетентностей.

Охарактеризовано форми позааудиторної діяльності, які допомагають формувати етнопедagogічну культуру, необхідну для роботи з учнями з різних етнічних фонів та створення сприятливого навчального середовища для всіх.

Доведено, що позааудиторна діяльність є важливим елементом формування етнопедagogічної культури майбутнього учителя-філолога. Вона допомагає створювати сприятливу навчальну атмосферу, розвивати культурну чутливість та міжкультурну комунікацію.

Ключові слова: позааудиторна діяльність, етнопедagogічна культура, етнокультурний контекст, міжкультурна комунікація, культурний обмін, дослідницька робота, майбутній учитель-філолог.

SARKISIAN Tatyana Olehivna –

postgraduate student of the department of pedagogy and special education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6919-534X>

e-mail: tanyataburanska@gmail.com

EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN THE FORMATION OF THE ETHNO-PEDAGOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER-PHILOLOGY

The article examines the essence of the concept of "extracurricular activity" in a higher education institution and the features of its application for the formation of ethnopedagogical culture among future philology teachers.

It has been proven that the extracurricular activity of a higher education institution belongs to the work of students, which takes place outside the classrooms and involves independent work with the aim of deepening knowledge, developing skills and forming competencies.

Areas of extracurricular activities that can contribute to the formation of the ethnopedagogical culture of the future philology teacher are highlighted.

The article examines the types of extracurricular activities and their influence on the formation of the ethnopedagogical culture of the future philologist. Special attention is paid to the definition of the concept of "extra-auditory activity" in the ethno-pedagogical context, and the purpose of extra-auditory work in this direction is revealed.

It has been proven that extracurricular activities form the ethno-pedagogical culture of future philology teachers, contribute to the development of critical thinking, creative abilities, research competence and the ability to study independently, allow students to gain practical experience in working with the language, use innovative methods of teaching and interaction with students.

The role of extracurricular activities in the formation of ethno-pedagogical culture and professional-pedagogical communicative competence has been investigated and substantiated. She supports the use of educational and research work as effective forms of extracurricular activities for training future philology teachers, emphasizes their importance for the development of key skills and competencies.

Forms of extracurricular activities that help to form ethno-pedagogical culture necessary for working with students from different ethnic backgrounds and creating a favorable learning environment for all are characterized.

It has been proven that extracurricular activities are an important element in the formation of the ethno-pedagogical culture of the future philology teacher. It helps to create a favorable learning atmosphere, develop cultural sensitivity and intercultural communication.

Key words: *extracurricular activity, ethnopedagogical culture, ethnocultural context, intercultural communication, cultural exchange, research work, future philologist teacher.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні світ стає все більш глобалізованим, і взаємодія з представниками різних культур стає необхідною. Учителі-філологи відіграють важливу роль у формуванні міжкультурної компетентності учнів. Знання про етнічну культуру, мову, традиції та спадщину допоможуть майбутнім учителям створити належне середовище для розвитку етнопедагогічної культури учнів.

Питання виховання та розвитку молоді на загальнолюдських і національних цінностях є однією з найважливіших проблем сучасного суспільства. У зв'язку зі змінами в суспільстві, глобалізацією і зростанням культурного різноманіття, виховання молоді на цінностях стає складним завданням. Виклики, з якими стикається сучасна молодь, включають постійні зміни, технологічний прогрес, розбіжності у цінностях та інші соціальні фактори.

Незважаючи на значний науковий інтерес та широкий обсяг досліджень з питань виховання, впровадження соціального напрямку позааудиторної роботи у закладах вищої освіти залишається актуальною проблемою.

З метою вирішення цих проблем, провідні вчені-педагоги та психологи зосереджуються на дослідженні системи позааудиторної виховної роботи. Позааудиторна робота означає різноманітні форми навчання та виховання, що відбуваються поза межами класних кімнат і офіційних навчальних програм.

Розуміння ролі позааудиторної діяльності у формуванні етнопедагогічної культури майбутнього учителя-філолога надзвичайно важливе у зв'язку з потребою виховання толерантних, культурно компетентних громадян, які зможуть ефективно співпрацювати у міжетнічному середовищі. Позааудиторна діяльність, пов'язана з етнопедагогічною культурою, може сприяти формуванню толерантності та поваги до різних етнічних груп. Майбутні вчителі-філологи повинні мати знання та навички для побудови позитивного міжетнічного спілкування у навчальному середовищі.

Позааудиторна діяльність, яка спрямована на вивчення етнопедагогічної культури, може забезпечити майбутнім учителям-філологам можливості для спілкування з представниками різних етнічних груп. Це дає їм можливість розвивати навички міжкультурної комунікації та стати ефективними посередниками у розумінні та взаємодії між культурами. Також може сприяти збереженню та відродженню культурної спадщини різних етнічних груп. Майбутні вчителі-філологи, маючи достатні знання про ці культури, можуть передати їх учням та сприяти їхньому зацікавленню та дослідженню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ціла когорта вчених займалася вивченням різних аспектів вказаної проблеми. Українські вчені активно працюють над вивченням цих та інших аспектів позааудиторної діяльності вчителів. Їх дослідження сприяють розвитку педагогічної практики, вдосконаленню навчальних програм та методик роботи з учнями.

У дослідженнях провідних українських вчених, таких як І. Бех [17], О. Сухомлинський, М. Стельмахович, О. Вишневський, П. Ігнатенко, В. Герасимчук, Б. Чижевський були розглянуті проблеми виховання молоді на загальнолюдських та національних цінностях. Ці видатні науковці досліджують систему позааудиторної виховної роботи в різних аспектах, досліджують взаємозв'язок між становленням особистості й життям суспільства та підкреслюють важливість взаємодії людини з оточуючим середовищем у моральному формуванні особистості. Вони розглядають позааудиторний процес як органічну систему виховання, в якій поєднуються різноманітні види роботи і спілкування. Цей процес спрямований на досягнення як виховних, так і освітніх завдань, сприяє особистісному та професійному становленню студента.

Мета позааудиторної діяльності у конкретному вузькому спрямуванні була обґрунтована різними науковцями залежно від предмету їхнього дослідження. Л. Петриченко розглядала розвиток творчої професійної діяльності, О. Медведева [14] акцентувала увагу на формуванні творчих умінь

студентів, М. Донченко [11] зосереджувався на професійно-педагогічній підготовці, Т. Гуменникова [21] займалась підготовкою до особистісно-орієнтованого виховання, Т. Козирєва досліджувала організацію соціальної творчості, а С. Грицай зосередився на формуванні політичної культури майбутнього вчителя.

Саме в позааудиторній діяльності формуються різноманітні стратегії поведінки, як на повсякденному, так і на професійному рівнях. Ситуації, що виникають у позааудиторній діяльності, мають певну специфіку, яка частково співпадає з ситуаціями, характерними для майбутньої професійної діяльності. [9, с. 37] Це надає можливість вчитися приймати правильні рішення в міжособистісному спілкуванні.

Мета статті: визначити її теоретично обґрунтувати значення позааудиторної діяльності у формуванні етнопедагогічної культури майбутнього учителя-філолога.

Виклад основного матеріалу. Позааудиторна діяльність грає важливу роль у формуванні етнопедагогічної культури майбутнього учителя-філолога. Етнопедагогічна культура передбачає розуміння і повагу до різних культур, традицій, мов і етнічних груп, а також здатність працювати з учнями з різних етнічних фонів і створювати сприятливу навчальну атмосферу для всіх. Основною метою є створення сприятливого навчального середовища, де кожен учень відчуває себе поважним, прийнятим та сприймає свою культуру як цінну.

Позааудиторна діяльність вчителів була предметом досліджень в галузі педагогіки та освіти. Багато досліджень зосереджувалися на ролі позааудиторної діяльності у формуванні компетенцій, соціальних навичок, мотивації та загального розвитку учнів. Дослідження в цій області проводили як науковці, так і практикуючі вчителі. Вони застосовували різні методи дослідження, включаючи анкетування, спостереження, інтерв'ю та аналіз документів. Деякі дослідження фокусувалися на конкретних аспектах позааудиторної діяльності, таких як участь учнів у позашкільних клубах, спортивних командах, волонтерство тощо.

Л. Петриченко, Л. Заремба досліджують роль позааудиторної діяльності у закладах вищої освіти як продовження навчальної аудиторної роботи. Вони акцентують увагу на пізнавальній діяльності, розвитку інтелекту та процесі пізнання у змінюваних умовах. [9, с. 38]. Однак, ці дослідники залишають мало місця для формування особистісних якостей, розвитку творчого, культурно-морального та комунікаційного потенціалу студента.

З іншого боку, Л. Кондрашова, Г. Троцько досліджують позааудиторну діяльність у виховному аспекті. Вони зосереджуються на організаційно-педагогічних умовах позакласної виховної роботи в нових типах навчальних закладів. Також, В. Дзюба, Л. Лисенко, С. Мартиненко та інші проводять дослідження щодо організації позааудиторної виховної роботи в навчальних закладах нового типу.

Вивчення етнокультурного контексту відіграє важливу роль у формуванні етнопедагогічної культури майбутнього учителя-філолога. Етнопедагогічна культура передбачає розуміння, повагу та активну взаємодію з різними етнічними групами, їх культурою, традиціями та мовою [13]. Отримання глибоких знань про різні етнокультурні групи дозволяє учителю-філологу краще розуміти учнів, їхні особливості та потреби, а також створювати сприятливе навчальне середовище, що враховує міжкультурні аспекти. Студенти-філологи можуть вивчати інші культури, їх мови, літературу та традиції поза університетськими стінами. Вони можуть досліджувати історію, географію, фольклор та інші аспекти культури, пов'язані з різними етнічними групами. Це допоможе студентам отримати глибоке розуміння культурних особливостей і підготувати їх для роботи з різноманітними учнями.

Майбутній учитель-філолог може займатися вивченням мови, історії, культури, традицій та звичаїв різних етнічних груп. Він може вивчати літературні твори, фольклорні матеріали, мовні особливості та інші аспекти культури, пов'язані з певною етнічною групою. Це допоможе учителю-філологу отримати глибоке розуміння культурних особливостей, історичного контексту та цінностей, що є важливими для спілкування та навчання учнів з різних етнічних груп.

Однак, ключовим аспектом культури є мова. Майбутній учитель-філолог може вивчати мову тієї чи іншої етнічної групи, зокрема мову учнів з різних етнічних груп. Вивчення мови допоможе учителю-філологу краще розуміти комунікативні особливості учнів, їхні мовні потреби та використовувати адекватні методи навчання. Також це сприятиме зближенню між вчителем-філологом та учнями з різних етнічних груп, забезпечуючи взаєморозуміння та підтримку [10].

Вивчення етнокультурного контексту в навчальних закладах може бути включено в міжкультурну освіту і є важливим елементом, що допомагає усвідомити й розширити знання про культурну різноманітність, розвинути толерантність, культурну чуливість та забезпечити ефективну роботу з учнями з різних етнічних груп. [6, с. 111] Це можуть бути спеціальні предмети, курси, семінари або проекти, спрямовані на розширення знань учнів про культурну різноманітність, міжкультурну комунікацію та взаєморозуміння. Учителі-філологи можуть брати участь у таких проектах та допомагати учням вивчати та розуміти культурні особливості різних етнічних груп.

Також одним з найважливіших аспектів позааудиторної діяльності є міжкультурна комунікація. Студентам-філологам слід активно залучатися до міжкультурної комунікації, наприклад, через участь у міжнародних студентських обмінах, мовних клубах або волонтерській роботі з іноземцями. Вони можуть взаємодіяти з людьми з різних культур, обмінюватися досвідом та розширювати свій світогляд. Це допоможе їм розвивати культурну

чутливість і навички ефективної комунікації з учнями з різних етнічних груп.

Проте, студенти-філологи можуть активно брати участь у культурних заходах, таких як свята, фестивалі, концерти, літературні вечори та інші події, пов'язані з різними культурами. Це дозволить їм отримати практичний досвід спілкування з представниками різних етнічних груп, вивчити їх традиції та відчути атмосферу різноманітності. Такі заходи також можуть стати основою для підготовки майбутніх уроків із вивчення літератури і мови різних культур.

Не слід забувати й про дослідницьку роботу, оскільки майбутні філологи можуть займатися дослідженнями, що стосуються культурної різноманітності та етнічної педагогіки. Вони можуть вивчати культурні особливості різних груп, збирати матеріали про мови, традиції та особливості навчання. Ці дослідження розширять їх знання та розуміння про різні культури і стануть основою для розробки ефективних педагогічних стратегій.

Важливим є і культурний обмін. Студенти матимуть змогу взяти участь у культурних обмінах або міжнародних студентських програмах, що дозволяють їм побувати в інших країнах та зануритися в їхню культуру. Вони матимуть можливість спілкуватися з місцевими жителями, вивчати мову, традиції, бути учасниками культурних заходів та ін. Це допоможе студентам розширити свої культурні горизонти та зрозуміти різноманітність культурного спадку. Переваги культурного обміну полягають у поглибленні міжкультурного розуміння, розширенні світогляду, розвитку толерантності та багатокультурної компетентності. Він допомагає знижувати стереотипи, передбачення та непорозуміння, які можуть виникати між різними культурами. [7, с. 237]. Проте культурний обмін може бути складним процесом, особливо при зіткненні з різницею в цінностях, віруваннях та традиціях між культурами. Важливо підходити до культурного обміну з відкритістю, повагою та готовністю вивчати та зрозуміти інші культури без упереджень. [21, с. 60]. Загалом, культурний обмін є цінним інструментом сприяння взаєморозумінню, збереженню культурної різноманітності та побудові мирного світу, де різні культури можуть співіснувати та навчатися одне від одного.

Більше того, майбутні учителі-філологи можуть займатися волонтерською роботою в етнічних спільнотах або організаціях, що працюють з мігрантами, біженцями або іншими етнічними групами. Вони можуть допомагати учням з інших культур адаптуватися до нового середовища, надавати підтримку в навчанні та інтеграції. Це дасть студентам можливість безпосередньо працювати з учнями з різних етнічних фонів і набути практичного досвіду у взаємодії з ними. Це дозволить їм прямо взаємодіяти з учнями із зовнішньою мовою та культурою, надавати їм підтримку і сприяти їх інтеграції. Такий досвід допоможе студентам краще зрозуміти потреби та особливості цих учнів і розвинути навички міжкультурної педагогіки. Волонтерська робота

студентів-філологів може бути дуже різноманітною та корисною. Основна спеціалізація філологів – вивчення мови, літератури та культури. Тому студенти-філологи можуть знайти волонтерські можливості, які спрямовані на підтримку мовної освіти, культурного обміну та підтримку літературних проектів.

Майбутні філологи можуть допомагати вивчати іноземну мову дітям або дорослим, які не мають доступу до регулярних мовних курсів. Це може включати викладання англійської, німецької, французької тощо; можуть створити клуб читачів або приєднатися до вже існуючих груп, щоб спільно обговорювати книги, організовувати літературні вечори, проводити читання дітям в бібліотеках або літературні воркшопи; можуть надавати свої редакційні та перекладацькі послуги для неприбуткових організацій, журналів або веб-сайтів, які працюють над проектами з міжнародного спілкування або інформаційного обміну; можуть проводити безкоштовні мовні курси або тьюторські заняття для іноземних студентів, які навчаються у їх університеті або живуть у місцевій спільноті; студенти-філологи, які володіють декількома мовами, можуть допомагати в перекладі та інтерпретації для мігрантів, біженців або волонтерських організацій, які працюють з багатомовними спільнотами; студенти можуть надавати допомогу дітям з особливими потребами, які мають проблеми з мовленням або читанням. Важливо відзначити, що конкретні можливості волонтерської роботи для студентів-філологів можуть залежати від місцевих умов та потреб спільноти.

Варто приділити увагу й організації культурних заходів, які спрямовані на популяризацію різних культур та етнічних груп. Майбутні учителі-філологи мають великий потенціал для організації культурних заходів, таких як: виставки, літературні вечори, тематичні дискусії, фольклорні концерти, мовні курси та демонстрації, гостьові лекції, тематичні виставки та інші заходи, які дозволяють познайомити людей з різними культурами. Це сприятиме популяризації та збереженню культурної різноманітності.

У фестивалі присвяченому певній культурі або країні можна представити мову, літературу, музику, танці, традиційну кухню та інші аспекти цієї культури. Це створить можливість для учнів та інших зацікавлених осіб поглибити свої знання про різноманіття культурного світу. Під час літературного вечора студенти зможуть виступити з читанням віршів, оповідань та фрагментів літературних творів з різних культур. Це дозволить не тільки популяризувати літературу, але й дати можливість учням досліджувати та осмислювати інші культури через літературу. Безкоштовні мовні курси або демонстрації для учнів дадуть можливість ознайомитися з основами мови певної культури. Наприклад, можна провести урок арабської, китайської, японської, іспанської мови та багатьох інших. На тематичній виставці можна представити традиційні речі, одяг, рукоділля та інші предмети з різних культур. Це дозволить учням наочно побачити та доторкнутися до

культурних артефактів. А гостьова лекція представляє собою запрошення представників різних культур для проведення гостьових лекцій або дискусій на тему їхньої культури, традицій, історії, літератури тощо. Це створить можливість для учнів у прямому спілкуванні з представниками різних етнічних груп.

Ці заходи допоможуть популяризувати культурне різноманіття, сприятимуть взаєморозумінню, толерантності та розширять світогляд учнів. Вони можуть бути проведені в школах, коледжах, університетах або спільнотних центрах.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Позааудиторна діяльність є важливим елементом формування етнопедагогічної культури майбутнього учителя-філолога. Вона допомагає студентам розвивати культурну чутливість, міжкультурну комунікацію, навички роботи з різноманітними учнями і створювати сприятливий навчальний осередок для всіх.

Усі представлені нами форми позааудиторної діяльності надають студентам можливість поглибити своє розуміння різноманітності культур і практично застосовувати ці знання у майбутній професійній діяльності. Вони допомагають формувати етнопедагогічну культуру, необхідну для роботи з учнями з різних етнічних фонів та створення сприятливого навчального середовища для них.

Позааудиторна діяльність допомагає майбутнім учителям-філологам розширити свої знання, навички і розуміння різних аспектів мови, літератури та культури. Студентам дає змогу отримати практичний досвід, розвинути комунікативні та організаційні навички, а також розуміння різних культурних контекстів. [18, с. 14]. Вона дозволяє застосовувати свої знання на практиці, спілкуватися зі спеціалістами відповідних галузей та розвивати власну креативність. Позааудиторна діяльність також допомагає майбутнім учителям-філологам збагатити своє портфоліо і підвищити конкурентоспроможність на ринку праці. Вона може слугувати додатковим джерелом досвіду та рекомендацій в майбутній кар'єрі вчителя-філолога. Крім того, позааудиторна діяльність сприяє особистісному розвитку майбутніх учителів-філологів, розширює їхні горизонти, розвиває культурну свідомість та багатогранне мислення. [6, с. 88]. Взаємодія з різними культурами та етнічними групами в позааудиторній діяльності допомагає майбутнім вчителям-філологам розбудувати міжкультурну чутливість та розуміння. Вони навчаються поважати та цінувати різноманітність та приймати різні культурні підходи.

Отже, важливою рекомендацією для майбутніх вчителів-філологів є активна участь у різних позааудиторних заходах, які сприятимуть їхньому професійному та особистісному зростанню, а також підготовці до майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Децюк Т. М., Дударенко А. А. Форми та методи позааудиторної роботи студентів у вищих навчальних

закладах. *Молодий вчений*. 2018. Випуск 3. Педагогічні науки. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/19.pdf>

2. Євсюков О. Ф. Позааудиторна робота у розвитку творчої самостійності магістрантів. *Практика організації педагогічного процесу*. Частина 2. 2014.

3. Педагогічний словник за ред. М. Д. Ярмаченка. 2001. 167 с.

4. Уйсімбаєва Н. В. Організація особистісного самовдосконалення майбутнього вчителя у системі позааудиторної роботи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2016. № 3. С. 76-81.

5. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. К.: Знання, 2005. 486 с.

6. Кобрій О. М. Методика позаурочної діяльності: навчальний посібник для студентів педагогічних закладів. Дрогобич: Відродження, 1999. 150 с.

7. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання (навч. посібник для студентів пед. навч. закладів). Харків. 1997. 338 с.

8. Гуменникова Т. Р. Потенційні можливості позааудиторної роботи щодо підготовки студентів до особистісно орієнтованого виховання. *Науковий вісник Південноукраїнського держ. пед. ун-ту*: зб. наук. праць. Одеса, 2004. Вип. 12. С. 58-61.

9. Петриченко Л. Система позааудиторної роботи, спрямованої на підготовку майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності. *Гуманізація навчально виховного процесу*: зб. наук. праць. Слов'янськ, 2010. Вип. 11. С. 33-40.

10. Коваль В. Ю. Система позааудиторної діяльності студентів вищих навчальних закладів. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_pps/2009_6/koval.pdf

11. Донченко М. В. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів у позааудиторній роботі у вищих навчальних педагогічних закладах України (друга половина ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2004. 200 с.

12. Медведєва О. Р. Формування творчих умінь студентів у позааудиторній виховній роботі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2008. 19 с.

13. Словник педагогічних термінів. URL: http://pidruchniki.com.ua/pedagogika/slovník_pedagogichnih_terminiv

14. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

15. Завгородня О. В. Проблема особистості: інтегративно-екзистенційне трактування. *Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика*: монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зликова, С. Б. Кузікової. Київ-Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. С. 84-106.

16. Журба К. О. Теоретико-методичні засади виховання смислоттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2019. 575 с.

17. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ – Чернівці: "Букрек", 2018. 320 с.

18. Коротєєва В. О. Науково-педагогічні основи вивчення української народної педагогіки в вузі (в трьох частинах). Частина перша. Миколаїв, 1994. 116 с.

19. Антонюк М. Психологічні особливості формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи. Сучасні педагогічні технології у вищій школі: науково-метод. зб. Київ, 1995. 111 с.

20. Волкова Н. Педагогіка. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.

21. Гуменикова Т. Потенційні можливості позааудиторної роботи щодо підготовки студентів до особистісно орієнтованого виховання. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету*. 2004. Вип. 12. С. 58–61.

REFERENCES

1. Detsiuk, T. M., Dudarenko, A. A. (2018). Formy ta metody pozaaudytornoi roboty studentiv u vyshchlykh navchalnykh zakladakh. [Forms and methods of extracurricular work of students in higher educational institutions]. *Molodyi vchenyi*. Vypusk 3. Pedahohichni nauky. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/19.pdf> [in Ukrainian]

2. Yevsikov, O. F. (2014). Pozaaudytorna robota u rozvytku tvorchoi samostiinosti mahistrantiv. [Extracurricular work in the development of creative independence of master's students]. *Praktyka orhanizatsii pedahohichnoho protsesu*. Chastyna 2. [in Ukrainian]

3. Pedahohichnyi slovnyk (2001) [Pedagogical dictionary] za red. M. D. Yarmachenka. 167 c. [in Ukrainian]

4. Uisimbaeva, N. V. (2016). Orhanizatsiia osobystisnoho samovdoskonalennia maibutnoho vchytelia u systemi pozaaudytornoi roboty. [Organization of personal self-improvement of the future teacher in the system of extracurricular work]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Serii: Pedahohika. № 3. S. 76–81. [in Ukrainian]

5. Kuzminskyi, A. I. (2005). Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school]: navch. posibnyk. K.: Znannia, 486 s. [in Ukrainian]

6. Kobrii, O. M. (1999). Metodyka pozaurochnoi diialnosti [Methodology of extracurricular activities]: navchalnyi posibnyk dlia studentiv pedahohichnykh zakladiv. *Drohobych: Vidrodzhennia*, 150 s. [in Ukrainian]

7. Lozova, V. I. (1997). Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia [Theoretical foundations of education and training] (navch. posibnyk dlia studentiv ped. navch. zakladiv). Kharkiv. 338 s. [in Ukrainian]

8. Humennykova, T. R. (2004). Potentsiini mozhyvosti pozaaudytornoi roboty shchodo pidhotovky studentiv do osobystisno oriientovanoho vykhovannia. [Potential opportunities for extracurricular work in preparing students for personally oriented education]. *Naukovi visnyk Pivdenoukrajnskoho derzh. ped. un-tu: zb. nauk. prats*. Odesa, Vyp. 12. S. 58–61. [in Ukrainian]

9. Petrychenko, L. (2010). Systema pozaaudytornoi roboty, spriamovanoi na pidhotovku maibutnoho vchytelia do tvorchoi profesiinoi diialnosti. [A system of extracurricular work aimed at preparing the future teacher for creative professional activity]. *Humanizatsiia navchalno vykhovnoho protsesu: zb. nauk. prats*. Sloviansk, Vyp. 11. S. 33–40.

10. Koval, V. Yu. Systema pozaaudytornoi diialnosti studentiv vyshchlykh navchalnykh zakladiv [System of extracurricular activities of students of higher educational institutions]. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_pps/2009_6/koval.pdf [in Ukrainian]

11. Donchenko, M. V. (2004). Profesiino-pedahohichna pidhotovka maibutnikh vchyteliv u pozaaudytornii roboti u vyshchlykh navchalnykh pedahohichnykh zakladakh Ukrainy (druha polovyna XX stolittia) [Professional and pedagogical training of future teachers in extracurricular work in higher educational institutions of Ukraine (second half of the 20th century)]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Kharkivskiy derzh. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv, 200 s. [in Ukrainian]

12. Medvedieva, O. R. (2008). Formuvannia tvorchykh umin studentiv u pozaaudytornii vykhovnii roboti [Formation of students' creative abilities in extracurricular educational work]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kharkiv, 19 s. [in Ukrainian]

13. Slovnyk pedahohichnykh terminiv [Dictionary of pedagogical terms]: URL: http://pidruchniki.com.ua/pedagogika/slovník_pedagogichnih_terminiv [in Ukrainian]

14. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2005). [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]: 250000 / uklad. ta holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun, VIII, 1728 s. [in Ukrainian]

15. Zavhorodnia, O. V. (2015). Problema osobystosti: intehratyvo-ekzysytsiine traktuvannia. [The problem of personality: integrative-existential interpretation]. *Osobystist u rozvytku: psykholohichna teoriia i praktyka: monohrafiia / za red. S. D. Maksymenka, V. L. Zlyvkova, S. B. Kuzikovi*. Kyiv-Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka. S. 84–106. [in Ukrainian]

16. Zhurba K. O. (2019). Teoretyko-metodychni zasady vykhovannia smyslozhytievnykh tsinnosti u shkolariv osnovnoi i starshoi shkoly [Theoretical and methodological principles of education of meaningful life values in elementary and high school students]: dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.07 / Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy. Kyiv. 575 s. [in Ukrainian]

17. Bekh, I. D. (2018). Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti [Personality on the way to spiritual values]: monohrafiia. Kyiv – Chernivtsi: "Bukrek", 320 s. [in Ukrainian]

18. Koroteieva, V. O. (1994). Naukovo-pedahohichni osnovy vyvchennia ukrainskoi narodnoi pedahohiky v vuzi (v trokh chastynakh). [Scientific and pedagogical foundations of the study of Ukrainian folk pedagogy at a university (in three parts)]. *Chastyna persha*. Mykolaiv. 116 s. [in Ukrainian]

19. Antoniuk, M. (1995). Psykholohichni osoblyvosti formuvannia u studentiv umin i navychok samostiinoi roboty. [Psychological features of the formation of students' abilities and skills of independent work]. *Suchasni pedahohichni tekhnolohii u vyshchii shkoli: naukovo-metod. zb*. Kyiv, 111 s. [in Ukrainian]

20. Volkova, N. (2007). Pedahohika. [Pedagogy Kyiv]: Akademydav, 616 s. [in Ukrainian]

21. Humennykova, T. (2004). Potentsiini mozhyvosti pozaaudytornoi roboty shchodo pidhotovky studentiv do osobystisno oriientovanoho vykhovannia. [Potential opportunities for extracurricular work in preparing students for personally oriented education]. *Naukovi visnyk Pivdenoukrajnskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*. Vyp. 12. S. 58–61. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

САРКІСЯН Тетяна Олегівна – аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування етнопедagogічної культури майбутнього вчителя-філолога у процесі професійної підготовки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SARKISIAN Tatyana Olehivna – postgraduate student of the department of pedagogy and special education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: formation of ethnopedagogical culture of the future philologist teacher in the process of professional training.

Стаття надійшла до редакції 10.07.2023 р.